

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

792.7

Hely

Idő

"18/19"

Személy

Szerző:

Vázsonyi Endre

Cím:

Francia pezsgő hét forint ...

Forrás:

Ujság

Bp

(Hely)

1924. 9. 6.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Francia pezsgő hét forint, egy adag gulyás harminc krajcár ...

A világ legszebb asszonyáról, a régi jó Budapestről, a takarékoságról és a szegény ember sorsáról beszél a jubiláns Herzmann Károly, akit a millennium tett tönkre — „Hatvanhat éves vagyok, de öregebbnek látszom”

Herzmann bácsi orfeumtulajdonos volt abban az időben, amikor még nem hívták bácsinak és abban a században, amelyet «régi, boldog pillanatok» mondtak, éppen olyan tipikus alakja volt Budapestnek, mint ma, amikor egyszerű logikával «új, boldogtalan világ» kell neveznünk az életünket, utalással a lóvonat korának melankólikus jelzőjére. Az utolsó esemény, ami felhívja a figyelmet erre a szomorú öreg urra, akit most is ott találunk a kávéházi asztal sarkában, ahol az életét tölti, az utolsó apropo, hogy megjelenik a közönség előtt, amelyből élt és amely tönkretette, egy kegyetlen ünnep: jubileum.

Az újságíró sok jubileumnál asszisztál, nevezetesen dátumoknál és kicsinyes, könyörültes aktusoknál és látta a jubilánsnak minden diadalmas és megalázkodott fajtáját. Ez a Herzmann bácsi, az élő relikvia, kopasz, szegény és nagyon jószívű ur, úgy fogadja a hatvanéves jubileum alkalmát, mint egy régvárt kis örökséget, félholdas telket Pesterzsébeten, valami tőkét a bizonytalan életében, amely a maga kicsiségében végre eljött, régi vágy és izgalom elernyedéi deprimáltságával.

Ugy ül itt előttünk a kávéház kis asztalánál, dátumokkal és ismeretlen boldogságok naptárszerű emlékével, mint aki nem becsüli nagyra a személyére hullott eseményt, de tudja, hogy ennél fontosabb nem érte tiz év óta. Jutalomjátékot kap az Alpesi-faluban, a kávéházi kézszorításokat, különös édességnek

a napi feketekávéba és ezt az intervjút.

Magyarul kezdi és németül folytatja. Mert német színész volt Kratochwillnál és az öreg Feldnél és az öreg emberek módjára még mindig a régi nyelvét beszéli, különösen ha ilyen fontos dolgokról van szó, mint, először is az élettörténete:

— 1861-ben születtem, most hatvanhatéves vagyok és ha öregebbnek látszom, azért van, mert sokat nélkülöztem. Hatéves koromban léptem a színpadra, gyermekdarabban. Most hatvan éve. Nagyon jó gyerekszínész voltam és azért nemsokára Feld Zsigmond hívott a színházába, a Herminen Platz-on. (A mai Operával szemben.) Ott játszottam, amíg felnőttem. Az Erzsébet-téri német színházban folytattam, Naturbursch- és drámai szerepekben. Énekeltem is, de erre jobb nem emlékezni.

— A nevezetes az egészben az, hogy nagyon takarékos ember voltam. A fizetésemet félretettem és annyi gyűlt össze, hogy egészen a magam pénzén — egy kis színész a félretett gázstijából — színházat vásárolhattam a Hermina-téren. Ez volt a Herzmann-Orfeum.

Ugy mondja a saját nevét, mint valami egészen idegen, de nagyon ismert fogalmat, mint a párisiak azt, hogy Eiffel-torony, egyben a két szót és amellet furcsa akcentussal, hogy szinte átugrik a Herzmann-on és az orfeumon is egészen eddig a két betűig: fe. Ezt megnyomja és é-nek mondja, megnyujtva,

valószínűtlen németességgel, hirtelen meglesítva a beszédje tempóját. Ugy emlékszik magára, mint a régi Herminen Platz-ra, amelyet teljesen átalakítottak ...

Ez a Herzmann bácsi, a kávéházban, teljesen kivetkőzött a régi Herzmannból és az öreg emberek boldog és heves emlékezésében sorakoztatja magát minden objektivitással a régi színfoltok közé, amelyeket idevizionál a füst, fekete és jubileum narkózisában.

— Megvolt a színházam, megnősültem. Nálam nagyon jól mulattak az emberek. Asztalok álltak

a nézőtérén, vacsorát szolgáljon fel, kitűnő vacsorát és italokat. Tánc még nem volt akkoriban, a közönség számára, mégis jól mulattak. Aztán jött a konkurrencia. Megalakult a Blaue Katz, a Mandel-mulató, a Wekerle, a Trocadero, később a Folies, aztán a Vig, a Magyar, mert addig csak a Népszínház volt és a Nemzeti. Attól kezdve rosszabbul ment. A millennium pedig tönkretett. Az emberek nem jártak mulatni, csak a kiállításra jártak. Egészen üres volt az Orfeum, sok adósságom volt, nem tudtam fizetni. Somossy is tönkrement az orfeumával. Én azonban nem hagytam magam. Tárgyaltam pénzemberekkel, nemcsak Pesten, hanem még Amerikában is. El is utaztam Amerikába a pénzért, amit megkaptam. Amerikában kaptam a hírt, hogy végleg tönkretettek. Egy újság került a kezembe és abban olvastam, hogy a Herzmann-mulatót bezárták. A feleségem vezette és Sailer rendőrkapitány nem engedte meg, hogy a tulajdonos távollétében működjen a mulató. Ezzel aztán megsemmisültem. A tagokat fizetni kellett, bevétel nem volt. Az amerikai pénz is kevés lett volna, hogy mindent kifizessek.

— Nem is próbáltam meg helyreállítani a mulatót. Eladtam mindenemet, abból kifizettem a tartozásaimat és újra elmentem színésznek. Az Óbudavárban játszottam, aztán külföldön. Később — 20 éve — színházi ügynök lettem, darabokat közvetítettem. Még ma is megvan az engedélyem, amely a legrégebb Pesten, de már nem

csinlok üzleteket. Nem sikerül.

Tudni kell, hogy a darabügynökök nagyjából gazdag emberek és társadalmi állásuk a színházvilágban előkelő. Herzmann bácsi pedig maga beszél a helyzetéről.

— Van feleségem és egy lányom, aki nem ment férjhez és beteg, ezeket kell eltartanom és magamat. Hogyan? Mindenképpen. Mindent ki kell használnom, minden munkát el kell vállalnom. Csak ne csaljak, ne lopjak, ne raboljak, más mindenre készen vagyok. Nyáron elég jó állásom van az Angol-parkban, télen pedig a Vig-színházban lépek fel. Nem igaz: legyünk csak kecsületesek. Nem lépek fel, hanem csak statiszták. Százszor voltam a színpadon, ez egy külön kis jubileum. Nem, én nem voltam nagy színész, sohasem, de értettem a művészethez. Tudja, kik játszottak az orfeumban, nálam, külföldi számok?!

— Marietta di Dio, a világ legszebb nője. Ilyen szép nők ma már nincsenek is.

A levegőbe néz és elképzeli a régi, ragyogó Marietta di Diot. Én pedig a mostanit, Marietta di Diot, aki valahol egy osztrák faluban, Spanyol nevének korhadtt büszkeségével, maga is korhad a hatvanéves jubileum felé.

— És Cecilia Carola! Aki elhagyott a bajban és átszerződött Somossyhoz. Paulina Amenotti, a briliánskirálynő, akinek az ékszerreire a színpadon is két detektív vigyázott.

— A nézőtérén folyt a pezsgő. Olcsó volt minden. A sör csak tiz krajcár és hozzá husz krajcár a belépődíj. Egy gulyás 30 krajcár. A magyar pezsgő három forint. És hét forint a legjobb francia, egy Mumm, egy Pommery ...

Hová tűnt már a pezsgő ize és a régi Herzmann a Mumm és Pommery nevéhez, hová tűnt el a nyomor kontrasztja is a luxus fogalmai mellől? Herzmann bácsi ma már nem reagál kopott élete exteriörjével a fényűzés szimbólumára és olyan távol hangzik el tőle ez a két gazdag szó, hogy években kifejezve ez is jubileum.

Vázsonyi Endre